Hornické tradice

Na čelní zdi haly jsem minule identifikoval oprýskaný obraz nějaké ženy, spíše světice, pod ním nápis "Zdař Bůh". Můj havíř Polda mi řekl, že to je obraz svaté Barbory, patronky havířů.

Zápis v deníku Vincenta Kotuliaka ze dne 20. 12. 1951.

S rozmachem uhelné těžby začaly do karvinských obcí pronikat také specifické tradice pocházející z okolních hornických regionů, Horního Slezska a Příbramska.

Postupně zde zakořenily a staly se neodmyslitelnou součástí lokálního veřejného života.

V roce 1908 byla při Larisch-Mönnichovu těžířtsvu založena hornická kapela, v současnosti symfonický dechový orchestr Májovák.

Komunistický režim navázal na mnohé hornické tradice, dal jim však nový politický a sociální kontext.

Do gala! Fotografie horníka v slavnostním oblečení byla pořízena v období druhé světové války. V této podobě se hornická uniforma ustálila v polovině 19. století. Dominantním prvkem byla pokrývka hlavy, tzv. čáka. Chochol byl vyráběn z kohoutího peří.
V polovině 20. století horníci čáky odkládali. Podoba uniformy byla oficiálně zjednodušena reformou v roce 1952.

Sbor krojovaných horníků byl přítomen svatbě Heleny Larisch-Mönichové a André Tarnowského v roce 1935.

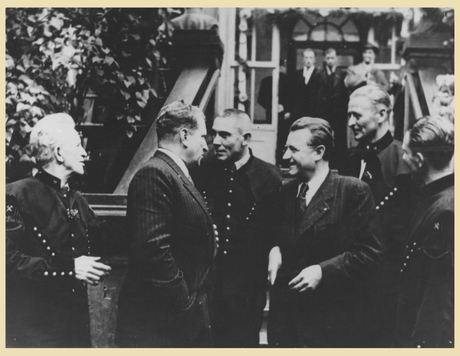

Havíři v uniformách se zúčastnili také slavnosti *Horníci se hlásí k dvouletému plánu*, pořádané v srpnu 1946 v Karviné. Na oslavách vystoupil také tehdejší premiér Klement Gottwald.

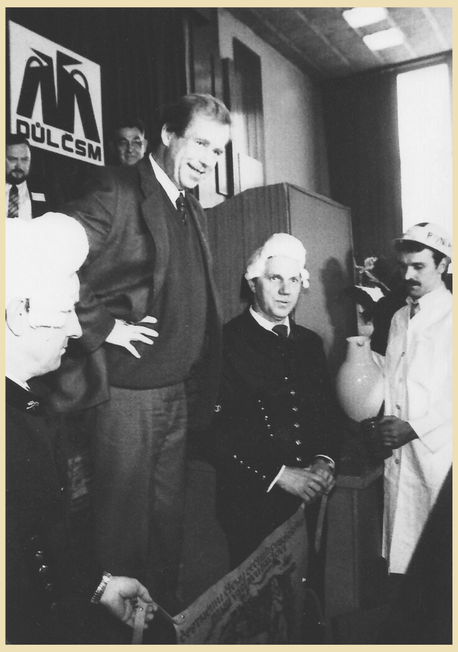

Bývalý prezident Václav Havel během slavnostního rituálu nazývaného Skok přes kůži v roce 1991.

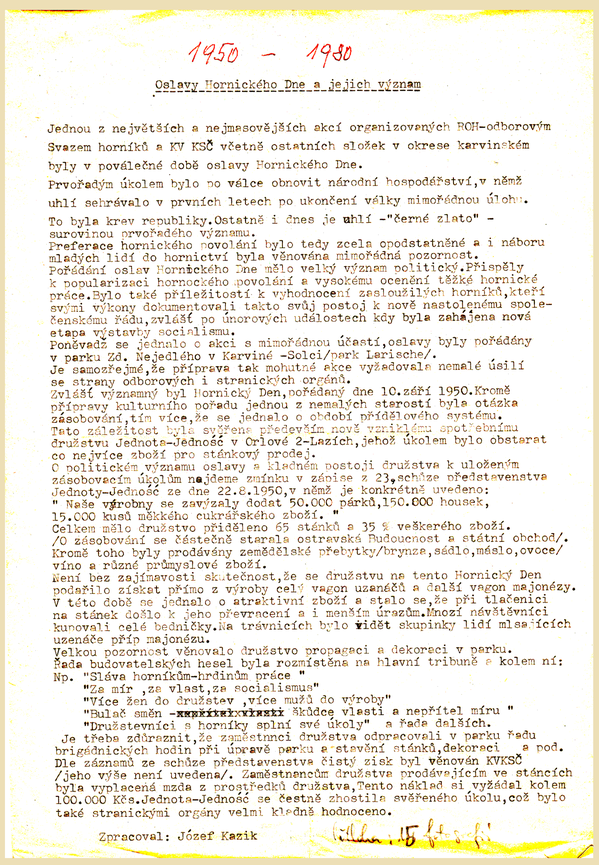

1950 – 1980

Oslavy Hornického Dne a jejich význam

Jednou z největších a nejmasovějších akcí organizovaných ROH-odborovým Svazem horníků a KV KSČ včetně ostatních složek v okrese karvinském byly v poválečné době oslavy Hornického Dne.
Prvořadým úkolem bylo po válce obnovit národní hospodářství,v němž uhlí sehrávalo v prvních letech po ukončení války mimořádnou úlohu.
To byla krev republiky.Ostatně i dnes je uhlí -"černé zlato" - surovinou prvořadého významu.
Preferace hornického povolání bylo tedy zcela opodstatněné a i náboru mladých lidí do hornictví byla věnována mimořádná pozornost.
Pořádání oslav Hornického Dne mělo velký význam politický.Přispěly k popularizaci hornického povolání a vysokému ocenění těžké hornické práce.Bylo také příležitostí k vyhodnocení zasloužilých horníků,kteří svými výkony dokumentovali takto svůj postoj k nově nastolenému společenskému řádu,zvlášť po únorových událostech kdy byla zahájena nová etapa výstavby socialismu.
Poněvadž se jednalo o akci s mimořádnou účastí,oslavy byly pořádány v parku Zd. Nejedlého v Karviné -Solci/park Larische/.
Je samozřejmé,že příprava tak mohutné akce vyžadovala nemalé úsilí se strany odborových i stranických orgánů.
Zvlášť významný byl Hornický Den,pořádaný dne 10.září 1950.Kromě přípravy kulturního pořadu jednou z nemalých starostí byla otázka zásobování,tím více,že se jednalo o období přídělového systému.
Tato záležitost byla svěřena především nově vznikl/ému spotřebnímu družstvu Jednota-Jednosť v Orlové 2-Lazích,jehož úkolem bylo obstarat co nejvíce zboží pro stánkový prodej.
O politickém významu oslavy a kladném postoji družstva k uloženým zásobovacím úkolům najdeme zmínku v zápise z 23,schůze představenstva Jednoty-Jednosť ze dne 22.8.1950,v němž je konkrétně uvedeno:
" Naše výrobny se zavyzaly dodat 50.000 párků,150.000 housek, 15.000 kusů měkkého cukrářského zboží. "
Celkem mělo družstvo přiděleno 65 stánků a 35 % veškerého zboží.
/O zásobování se částečně starala ostravská Budoucnost a státní obchod/.
Kromě toho byly prodávány zemědělské přebytky/brynza,sádlo,máslo,ovoce/ víno a různé průmyslové zboží.
Není bez zajímavosti skutečnost,že se družstvu na tento Hornický Den podařilo získat přímo z výroby celý vagon uzenáčů a další vagon majonézy.
V této době se jednalo o atraktivní zboží a stalo se,že při tlačenici na stánek došlo k jeho převrácení a i menším úrazům.Mnozí návštěvníci kupovali celé bedničky.Na trávnících bylo vidět skupinky lidí mlaskících uzeněte příp majonézu.
Velkou pozornost věnovalo družstvo propagaci a dekoraci v parku.
Řada budovatelských hesel byla rozmístěna na hlavní tribuně a kolem ní:
Np. "Sláva horníkům-hrdinům práce "
"Za mír ,za vlast,za socialismus"
"Více žen do družstev ,více mužů do výroby"
"Bulač směn -xxxxxxxxxxxxxx škůdce vlasti a nepřítel míru "
"Družstevníci a horníky splní své úkoly" a řada dalších.
Je třeba zdůraznit,že zaměstnanci družstva odpracovali v parku řadu brigádnických hodin při úpravě parku a stavění stánků,dekoraci a pod.
Dle záznamů ze schůze představenstva čistý zisk byl věnován KVKSČ /jeho výše není uvedena/. Zaměstnancům družstva prodávajícím ve stáncích byla vyplacená mzda z prostředků družstva,Tento náklad si vyžádal kolem 100.000 Kčs.Jednota-Jednosť se čestně zhostila svěřeného úkolu,což bylo také stranickými orgány velmi kladně hodnoceno.

Zpracoval: Józef Kazik

Hornický den byl v OKR prvně oslaven v roce 1949 s cílem přiblížit hornické tradice nově přicházejícím dělníkům. Důvěrná zpráva vypracovaná počátkem 50. let pro představitele Okresního národního výboru v Karviné ukazuje pozadí příprav hornických oslav.

Místem oslav Dne horníků v Karviné je zámecký park. Po listopadu 1989 se slavnost na čas přesunula na náměstí T. G. Masaryka.

Zemědělské přebytky horníkům! Jeden z prodejních stánků během Dne horníků v roce 1950.

Horníci a politika

Systematický zájem karvinských horníků o politický život iniciovala pravděpodobně až centrálně organizovaná stávka, probíhající v OKR v roce 1896, a parlamentní volby v roce 1897, ve kterých mohli poprvé hlasovat všichni dospělí muži.

Důvodem relativního zpoždění oproti situaci na Ostravsku a Orlovsku byla zřejmě absence místní organizace dělnického politického života. Sociálně demokratický spolek byl na Karvinsku ustaven až v roce 1904, křesťansko-sociální v roce 1909.

Vzhledem k jazykové struktuře místních horníků slavili na Karvinsku úspěch vesměs polsky hovořící agitátoři.

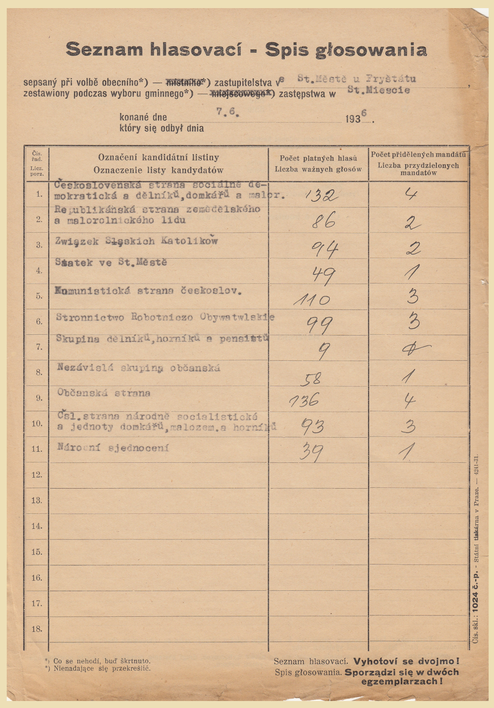

Seznam hlasovací - Spis głosowania

sepsaný při volbě obecního*) — ~~městského~~*) zastupitelstva v St. Městě u Frýštátu
zestawiony podczas wyboru gminnego*) — ~~miejskiego~~*) zastępstwa w St. Mieście
konané dne 7.6. 193[illegible]
który się odbył dnia

Čís. řad. / Lic. porz.	Označení kandidátní listiny / Oznaczenie listy kandydatów	Počet platných hlasů / Liczba ważnych głosów	Počet přidělených mandátů / Liczba przydzielonych mandatów
1.	Československá strana sociálně demokratická a dělníků,domkářů a malor.	132	4
2.	Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	86	2
3.	Związek Śląskich Katolików	94	2
4.	Sdružek ve St.Městě	49	1
5.	Komunistická strana českoslov.	110	3
6.	Stronnictwo Robotniczo Obywatelskie	99	3
7.	Skupina dělníků,horníků a penzistů	9	4
8.	Nezávislá skupina občanská	58	1
9.	Občanská strana	136	4
10.	Čsl.strana národně socialistická a jednoty domkářů,malozem.a horníků	93	3
11.	Národní sjednocení	39	1
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			

*) Co se nehodí, buď škrtnuto.
*) Niepodające się przekreślić.

Seznam hlasovací. **Vyhotoví se dvojmo!**
Spis głosowania. **Sporządzi się w dwóch egzemplarzach!**

Čís. sk.: 1024 č.-p.

Hlasování v komunálních volbách demokratizovala až reforma provedená v roce 1919. V obcích s vysokým podílem dělnického obyvatelstva se tato profesní skladba promítla do výsledku voleb, jak ukazuje příklad Starého Města (nahoře).

V Karviné se silné oblibě těšil Związek śląskich katolików, za který mezi lety 1929–1936 úspěšně kandidoval tamní starosta Wacław Olszak. Ten již před rokem 1914 vystupoval na půdě katolických dělnických spolků.

Vzrůstající voličskou podporu měla také KSČ. Část dělníků a drobných živnostníků volila Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou. Její představitel Antonín Krůta byl do čela karvinského starostenského úřadu zvolen v roce 1936.

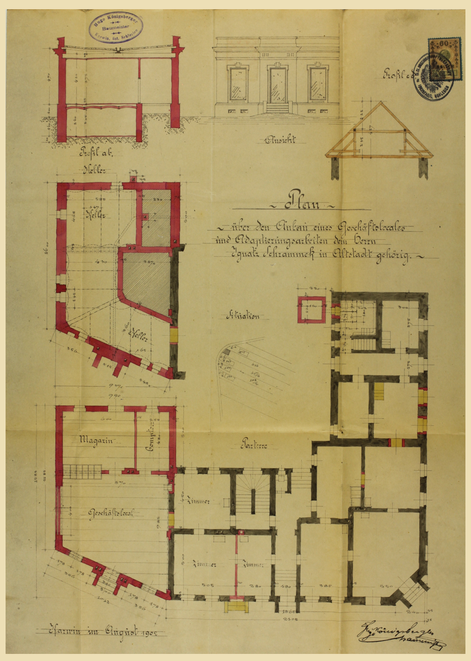

V hostinci Ignáce Schramka (nahoře) ve Starém Městě byla v roce 1904 založena první sociálně demokratická organizace v hranicích současné Karviné. Spolek byl součástí Unie horníků rakouských. Schůzí se v prvních letech účastnili sociálně demokratický poslanec za Těšínsko Petr Cingr i představitel polských socialistů Tadeusz Reger. Spolek zakládali dělníci ze Sovince a Frýštátu, brzy však začali přistupovat také horníci z Karviné, silné zastoupení získali zejména zaměstnanci dolu Hohenegger.

O lidech, kteří stáli za organizací každodenního politického života na Karvinsku před první světovou válkou, víme velmi málo. V depozitáři SOkA Karviná se podařil dohledat např. dům Franciszka Nogy (nahoře), který spoluzakládal místní Unii horníků rakouských. Noga byl původem ze Starého Města z rodiny chalupníka, sám se však živil jako horník.
Jiný z významných členů Unie byl horník Pawel Bujok, rodák z polské Ustroně, podílející se také na zakládání konzumního družstva v Karviné.

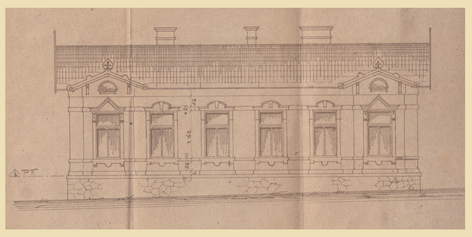

Návrh fasády katolického dělnického domu v Karviné, dokončeného v roce 1903. Místní sociální demokraté postavili dělnický dům až o pět let později.

Polské konzumní družstvo (Stowarzyszenie spożywcze Postęp) působilo v Karviné od roku 1902.

Československá sociální demokracie otevřela vlastní dům ve Frýštátě v roce 1931.

Průvod u příležitosti slavnostního otevření frýštátského dělnického domu.

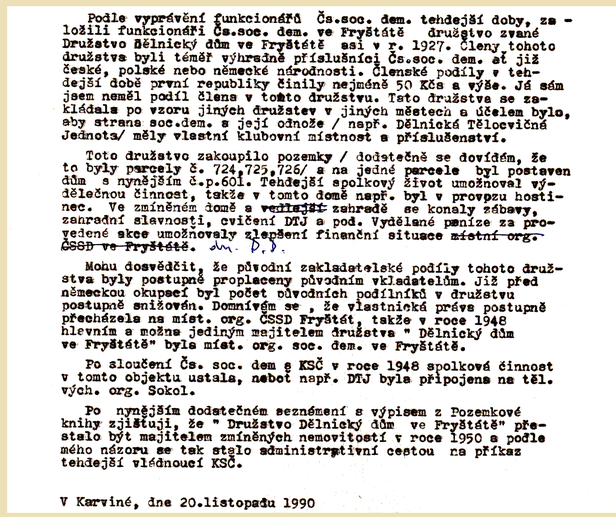

Podle vyprávění funkcionářů Čs.soc. dem. tehdejší doby, založili funkcionáři Čs.soc. dem. ve Frýštátě družstvo zvané Družstvo Dělnický dům ve Frýštátě asi v r. 1927. Členy tohoto družstva byli téměř výhradně příslušníci Čs.soc. dem. ať již české, polské nebo německé národnosti. Členské podíly v tehdejší době první republiky činily nejméně 50 Kčs a výše. Já sám jsem neměl podíl člena v tomto družstvu. Tsto družstva se zakládala po vzoru jiných družstev v jiných městech a účelem bylo, aby strana soc.dem. a její odnože / např. Dělnická Tělocvičná Jednota/ měly vlastní klubovní místnost a příslušenství.

Toto družstvo zakoupilo pozemky / dodstečně se dovídám, že to byly parcely č. 724,725,726/ a na jedné parcele byl postaven dům s nynějším č.p.601. Tehdejší spolkový život umožňoval výdělečnou činnost, takže v tomto domě např. byl v provpzu hostinec. Ve zmíněném domě a ~~vedlejší~~ zahradě se konaly zábavy, zanrační slavnosti, cvičení DTJ a pod. Vydělané peníze za provedené akce umožňovaly zlepšení finenční situace ~~místní org. ČSSD ve Frýštátě.~~ dn. D.D.

Mohu dosvědčit, že původní zakladatelské podíly tohoto družstva byly postupně proplaceny původním vkladatelům. Již před německou okupací byl počet původních podílníků v družstvu postupně snižován. Domnívám se , že vlastnická práva postupně přecházela na míst. org. ČSSD Frýštát, takže v roce 1948 hlevním a možna jediným majitelem družstva " Dělnický dům ve Frýštátě" byla míst. org. soc. dem. ve Frýštátě.

Po sloučení Čs. soc. dem s KSČ v roce 1948 spolková činnost v tomto objektu ustala, neboť např. DTJ byla připojena na těl. vých. org. Sokol.

Po nynějším dodstečném seznámení s výpisem z Pozemkové knihy zjišťuji, že " Družstvo Dělnický dům ve Frýštátě" přestalo být majitelem zmíněných nemovitostí v roce 1950 a podle mého názoru se tak stalo administrativní cestou na příkaz tehdejší vlédnoucí KSČ.

V Karviné, dne 20.listopadu 1990

Dělnické domy a družstevnictví: jednotlivé spolky zpravidla usilovaly o vytvoření vlastního zázemí, které umožňovalo svobodně organizovat politické i společenské aktivity. Některé domy sloužily potřebám konzumních družstev, která svým členům prodávala levnější potraviny a jiné zboží. Také myšlenka družstevnictví vycházela ze socialistické ideologie a na Těšínsku se začala šířit po roce 1890. V karvinských obcích se dařilo polskému konzumnímu družstevnictví, centralizovanému pod vedením Związku Polskich Stowarzyszeń spożywczych na Śląsku.

Forma družstevního podnikání se však neomezovala pouze na prodej potravin, ale byla využívána i za účelem výstavby dělnických domů, jak ukazuje vzpomínka pamětníka (vlevo).